

veel op die bij *Ficus elastica*, de ook als kamerplant nog vaak gekweekte Elastiekboom. Maar die vergelijking gaat niet op. De lange roze tuitjes van de Elastiekplant zijn ontstaan uit de twee steunblaadjes van het laatste blad, die rondom samengegroeid zijn en de eindknop omsluiten.

Bij onze *Philodendron* is het tuitje zelf een blad, waarvan alleen de schede is ontwikkeld, niet de groene bladschijf.

Om te vergelijken met *Monstera* en *Scindapsus* moeten we dus aannemen, dat hier bij *Philodendron* de bladeren om de beurt zich ontwikkelen tot gesteeld groen loofblad en tot schedevormig schutblad. Tussen een schutblad en het direct volgende loofblad strekt zich de stengel niet, maar vormt wel een knop in de oksel van het schedeblad. Hieruit verklaart zich de merkwaardigheid, dat zijtakken steeds tegenover een loofblad staan (fig. 5). Verder moeten we aannemen, dat de bladstand bij deze *Philodendron* in aanleg niet zuiver afwisselend ($1/2$) is, maar in een schroeflijn (bv. van $2/5$); zie fig. 7.

Door secundaire verschuivingen wordt dit ook hier onduidelijk.

Het is wel mogelijk deze morfologische

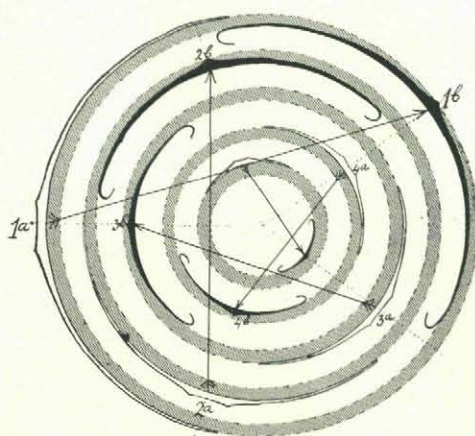

Fig. 7. *Philodendron cuspidatum*. Diagram, d.w.z. sterk geschematiseerde dwarse doorsnede van een eindknop. 1a het de knop omsluitende schutblad, 1b het daarbij behorende, er vlak tegenover staande loofblad; evenzo 2a met 2b enz. Getint de niet uitgroeiende internodiën; de witte daartussen strekken zich achtereenvolgens tot stengelleden. Vergelijk hiermee fig. 6.

bijzonderheden op andere wijze te verklaren, maar de hier aangeduide weg lijkt de minst vergezochte en is geschikt om overeenkomst en verschil bij de drie soorten te illustreren.

De vliegenvangers als broedvogels in Nederland

J. VAN DER VEN.
(R.I.V.O.N.)

Naar aanleiding van een vraag van Dr. Karczewski te Oltztym gedurende het I.U.C.N.-congres in Polen, omtrent het voorkomen van de verschillende vliegenvangerssoorten in Nederland en omtrent de aanwezigheid van Nederlandse vliegenvangerlitteratuur, is op het Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud (R.I.V.O.N.)

nagegaan welke gegevens er bestonden over het voorkomen van deze soorten als broedvogel in Nederland en wat er op dit gebied was gepubliceerd. Dit onderzoek naar de verspreiding geschiedde door het verzamelen en samenvoegen van gegevens uit de literatuur en uit rapporten van het R.I.V.O.N., het Staatsbosbeheer en anderen.

Fig. 1. *Paartje Bonte vliegenvangers, Vorden. Foto J. v. d. Kam.*

Tot de in Nederland voorkomende vliegenvanger-soorten moeten gerekend worden: de *Grauwe vliegenvanger* (*Muscicapa striata*), de *Kleine vliegenvanger* (*Ficedula parva*), de *Withalsvliegenvanger* (*Ficedula albicollis*) en de *Bonte vliegenvanger* (*Ficedula hypoleuca*).

De *Grauwe vliegenvanger* is als broedvogel de meest algemene soort van het kwartet, maar omtrent de details van de verspreiding en de aantallen hiervan is het minst bekend. Voorzover nagegaan kon worden, hebben zich de laatste decennia geen ingrijpende veranderingen voorgedaan in de verspreidingsdichtheid. Wel is vaak een achteruitgang geconstateerd in de aantallen *Grauwe vliegenvangers*, die in de nestkasten broeden; gedetailleerde gegevens ontbreken echter.

Van de *Kleine vliegenvanger* zijn slechts mogelijke broedgevallen bekend (1885: Vorden; 1917: Groningen; 1924: Almelo;

1937: Rozenburg; 1954: Brummen; 1958: Ter Apel; 1959: Rozendaal). Van deze broedgegevens staan er drie vermeld in *De Levende Natuur*, twee in *Ardea* en vier in *Limosa*. Sommige broedgegevens staan in twee tijdschriften vermeld. Ook de gegevens, die als broedgeval vermeld staan, moeten als mogelijke broedgevallen beschouwd worden (Eykmán c.s. 1937 en Comm. Ned. Avifauna 1958). Er zijn maar weinig trekwaarnemingen bekend.

Alhoewel Schlegel (1878) meldt, dat de *Withalsvliegenvanger* twee maal in Nederland heeft gebroed, moeten we toch aannemen, dat deze opgaven op vergissingen berusten en dat deze soort in Nederland nog nooit heeft gebroed (Kist 1957). Uit de trektijd zijn ook maar weinig betrouwbare waarnemingen bekend. Het onderzoek heeft zich tenslotte voornamelijk op de *Bonte vliegenvanger* gericht. De grote hoeveelheid gegevens over

deze soort hebben het mogelijk gemaakt een volledige verspreidingskaart te maken (fig. 3). Op deze kaart zijn alle gegevens, die tot nu bekend zijn, vermeld. Ter vergelijking is de verspreidingskaart van 1942 (fig. 2) bijgevoegd (Haverschmidt 1942). Op deze figuur zijn alle tot dat jaar bekende broedplaatsen aangegeven. Op fig. 3 zijn alle gemeenten aangegeven waaruit een of meer broedgevallen bekend zijn. Op de aantallen per gemeente zowel van broedparen als van broedplaatsen, is niet verder ingegaan.

Uit beide verspreidingskaartjes blijkt, dat de broedgevallen in het westen, in Brabant, in Limburg en in het noorden nog steeds incidenteel zijn. Er is een duidelijke uitbreiding te constateren in Twente en in de Achterhoek. Deze uitbreiding vindt

Fig. 2. Verspreiding van de Bonte vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*) in Nederland, tot 1942.

Fig. 3. Verspreiding van de Bonte vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*) in Nederland, tot 1961.

mede zijn oorzaak daarin, dat de Bonte vliegenvanger zich hier te lande steeds meer aanpast aan kleinere bossen. De soort komt zelfs in parken en stadstuinen steeds meer voor (nestkasten, fig. 4). In de strijd om een nestkast blijkt, dat de Bonte vliegenvanger het vaak wint van andere soorten, al zijn ook gegevens bekend waaruit juist het tegendeel blijkt (De Boer 1958). De grote aantallen Bonte vliegenvangers, die van enkele Duitse broedgebieden bekend zijn, kennen wij in Nederland nog niet: in een bosgebied met een oppervlakte van 25 ha, waar zich ongeveer 500 nestkasten bevonden, waren 301 nestkasten bezet door Bonte vliegenvangers!

De uitbreiding van de Bonte vliegenvanger in Nederland is verheugend. De soort is een belangrijke aanwinst als insekteneten-

de bosvogel en zeker ook als aparte noot in de soms nogal eentonige nestkastbevolking. In de trektijd wordt de Bonte vliegenvanger in het hele land waargenomen, met duidelijke stuwings op de Waddeneilanden en in het duingebied. Op de trek wordt hier evenwel niet verder ingegaan.

Belangrijke gegevens over de verspreiding van de Bonte vliegenvanger werden betrokken uit Ardea, waarin de jaarlijkse broedvogeloverzichten van achtereenvolgens Van Oort, Van Oordt, Brouwer, Haverschmidt en Junge staan. Er waren daarbij in totaal 19 mededelingen met gegevens over broedvogels. Ook uit De Levende Natuur, met hierin o.m. een aantal jaarlijkse broedvogeloverzichten van

Snouckaert van Schauburg, enige mededelingen van Hogeslag en vooral het artikel van vorig jaar februari van Van Orden en Mooser (1960), werden vele gegevens verkregen. Hierbij waren in totaal 10 mededelingen met verscheidene opgaven over broedvogels. In Limosa met de jaarlijkse broedvogeloverzichten van Ten Kate werden 12 mededelingen met gegevens over broedvogels gevonden. Aan Wiek en Sneb, waarin de overzichten van Taapken, werden in totaal drie broedgevallen ontleend. Uit het Vogeljaar werden in de overzichten van Taapken in totaal 8 mededelingen met gegevens over broedgevallen verkregen. Enkele gegevens kwamen ook nog uit Amoeba, Natura en Vanellus. Belangrijke gegevens kwamen eveneens uit verslagen van het R.I.V.O.N. en van het Dienstvak Natuurbescherming van het Staatsbosbeheer, alsmede uit verslagen van de vroegere Ornithologische afdeling van de Plantenziektenkundige Dienst en uit „Parus major” (door de heer H. Broekema jr. ter beschikking gesteld). „Parus major” leverde vooral een groot aantal belangrijke nestkast-gegevens over de laatste jaren. Bij het onderzoek naar het voorkomen van de Bonte vliegenvanger als broedvogel werd tevens dankbaar gebruik gemaakt van de inlichtingen van de heren S. Braaksma, Dr. G. A. Brouwer, Mr. P. A. Hens, J. de Jonge, Mr. J. Kist, Mr. E. D. Maaldrink, Chr. van Orden en J. E. Sluiters. Tot slot mijn dank aan G. Hanekamp, die een begin heeft gemaakt met de samenstelling van de literatuurlijst.

De literatuurlijst van de vier soorten omvat in totaal 186 artikelen; over de Bonte vliegenvanger alleen al schreven tot op heden, voor zover bekend, 124 auteurs. Een uittreksel van deze literatuurlijst met de belangrijkste algemene werken en de

Fig. 4. Mannetje van de Bonte vliegenvanger met voer bij nestkast. Foto J. v. d. Kam.

hierboven aangehaalde artikelen volgt op het R.I.V.O.N. voor belangstellenden hieronder. De volledige literatuurlijst is beschikbaar.

Litteratuur:

- Boer, W. de 1958: De Bonte vliegenvanger als nestkast-bewoner in Twente. Het Vogeljaar 6, no. 1.
Comm. Ned. Avifauna 1958: Naamlijst van de Nederlandse vogelsoorten. Mededeling 1. Limosa 31, no. 2. pp. 107-119.
Eyckman, C. c.s. 1937: De Nederlandse Vogels (deel I).
Haverschmidt, Fr. 1942: Faunistisch overzicht van de Nederlandse broedvogels.
Hens, P. A. 1926: Avifauna der Nederlandse provincie Limburg (+ aanv.).
Kist, J. 1957: Schlegel en onze huidige avifauna. Ardea 45, no. 1/2.
Orden, Chr. van en R. A. Mooser 1960: De huidige stand van de Bonte vliegenvanger in Gelderland. De Levende Natuur 63, no. 2.
Schlegel, H. 1878: De Vogels van Nederland.

Over vogelbescherming, Mangoestes en beren in Italië

M. F. MÖRZER BRUIJNS.
(R.I.V.O.N.)

Italië is ver weg en wij Nederlanders hebben niet zo heel erg veel te maken met wat daar gebeurt. Toch zijn er allerlei aanknopingspunten. Wij zijn immers verontwaardigd over de massavangst van allerlei soorten zangvogels daar, vogels, die hier totaal beschermd zijn, maar in Italië op alle mogelijke manieren mogen worden buit gemaakt om te worden opgegeten. Van alle kanten, uit vele landen en ook uit Nederland, worden er acties ondernomen om het Italiaanse volk op te voeden. Op iedere internationale conferentie van de International Council for Bird Preservation (waarbij meer dan 40 landen zijn aangesloten) wordt er druk op Italië uitgeoefend. Gelukkig zijn er ook in Italië al heel wat vogelliefhebbers, die hun uiterste best doen om verbeteringen te bewerkstelligen. Die proberen bepaalde vogels totaal te doen beschermen, de jachttijden te bekorten en de vogels in reservaten de nodige veiligheid te verschaffen. Door een goed opgezette voorlichting moet langzamerhand het besef wel tot de Italianen

doordringen, dat het beter is de vogels te beschermen.

In het najaar van 1960 bezochten met dat doel voor ogen twee Italiaanse vogelkenners ons land: Fabrizio Palombelli en Carlo Prola. Zij kwamen om de vogelrijkdom van Nederland tijdens de najaarstrek te zien en waar mogelijk op een film vast te leggen om met behulp daarvan hun landgenoten o.a. via de televisie de ogen te openen. Zij zijn in hun verwachtingen niet teleurgesteld. De vogelrijkdom van de reservaten (ook die van het Staatsbosbeheer), die zij hebben bezocht, overtrof hetgeen zij er zich van hadden voorgesteld. Wanneer deze film dan in Italië wordt vertoond kan iedereen daar zien wat een rijkdom aan vogels een land kan bevolken, zodra er met de nodige zorg met hen wordt omgesprongen, de jacht tot op zekere hoogte wordt beperkt en er voldoende reservaten zijn. Nederland is, daar mogen wij wel een beetje trots op zijn, in dit opzicht een voorbeeld voor anderen.

Op deze manier helpen de internationale